ГОДИНА XII. На Цетињу, у Недјељу 25. Децембра 1883. БРОЈ 52.

Излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно адмиистрацији »Гл. Црногорца« на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шиљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Позив на претплату
НА
„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Свјема нашијем претплатницима истјече претплата крајем ове године.

С тога позивамо учтиво њих и све пријатеље нашега листа, који су ради и у идућој години овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату, да им не би, због касно стигле претплате, који лист од нове године изостао.

Цијена је »Гласу Црногорца«:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину	6 фор. а. вр.	
На по године . .	3 »	»
На три мјесеца . .	1 »	50 н.

За све друге земље у **Јевропи Америци**:

На годину	20 франака.	
На по године . . .	10	»
На три мјесеца . .	5	»

Претплатници из **Аустро-Угарске** (и **Босне и Херцеговине**) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овамо у запечаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутницом.

Претплату из Србије на наш лист прима само књижара Велимира Валожића у Биограду. С тога нека се тамошњи наши претплатници изволе за времена с претплатом обратити на ту књижару.

Претплатници с другијех страна нека шаљу своју претплату у **плаћеном писму на**: »Управу »Гласа Црногорца« на Цетиње«.

Цетиње, 15. Децембра 1883.

УПРАВА
ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

☛ Ово је потоњи број нашега листа од ове године. Њега ће добити сви наши дојакошњи претплатници.

Број, који за овим дође, први је од нове године. Њега ће добити само они, од којих нам до тога дана буде стигла претплата.

Они дакле, који тога броја не примили, нека знају, да је то за[illegible] нам претплата њихова још [illegible]гла, јер код нас је утврђено [illegible] лист никоме на вјеру [illegible], и од тога правила не од[illegible] се никако и никоме за љубав.

Ко је рад држати овај лист у г. 1884, нека се *пожури* с претплатом, јер иначе не ћемо бити у стању, да послужимо са свијема бројевима од нове године оне претплатнике, од којих нам претплата касно стигне.

Цетиње, 24. Децембра 1883.

Управа „Гласа Црногорца“.

ЦЕТИЊЕ, 24. Децембра.

Празник славе божје на висинама, празник мира на земљи и добре воље међу људма — пред нама је!

Ко му се не би радовао?

Ко се не би радовао благовијести неба и даровима вишњим који одго долазе? Коме није мила слика и прилика, у којој небо земљу озарава, спуштајући у низину њену чедо божанствено, да је пречисти и за више циљеве приуготови? Има ли икога на овоме земном шару, коме не би био угодан мир на земљи и добра воља међу људма?

На страну сва философија и све мудровање. Хришћанство, наука сина божјега, остаће вазда најбоља дојиља човјечанству, која ће га вазда хранити најздравијим млијеком небеснога порријекла. Посред сумња, које се дижу у души човјечијој као пирамиде, посред очајања, које се разјапи пред умним погледима човјековим као грдна провалија без дна, — хришћанство, наука небесна, ступа преда њ са благим својим осмјехом, као прави утјешитељ душе, као истинити „податељ жизни“, пред којим се сва философија у ништа раствара, а најцрња сумња и очајање бјеже као мрачне авети испред видјела сунчаног.

Колико је пута тужнога очајника, који замишљено гледајући у напуњени на столу револвер себе питаше са Шекспиром: вриједи ли живјети? — колико је пута очајника тргао из црнијех мисли свечани глас звона са куле, који кроз поноћну тишину зове на јутрење? Колико ли је пута и у најцрњу душу, око које се већ најдебљи мрак ухватио, блага вијест небесне науке спустила спасоносну зраку своју, која лијечи и најтеже ране, те их човјек човјеку у љутој борби живота задаје?

Па како је прост апарат, како ли једноставне справе, којим хришћанство ради и узвишене циљеве своје постизава!

Колико нас плијени она једна сламка, којом божићњи празник зачињамо! Кад је само руком прихватимо, чисто нам се душа пречисти и оснажи, чисто се напуни најсветијом милином и благошћу, коју дотле пијесмо осјећали! И коме је вазда празно у срцу, тад му се оно напуни чуством до вршка, било да се сјећа, било да ужива: и коме је вазда хладно око срца, тад му се оно загрије топлотом тихом и благом, која не пали него спажи и подмлађује.

Па ко да се не радује данима таковима, које је црква наша хришћанска установила као стожере који спајају небо са земљом, који човјека дижу изнад свакидашњих брига, узносе му срце и ум на више, примичу га ближе небесном подобију његову?

Одложимо дакле за који час сва „житејска попеченија“!

На страну баш с истом политиком — не било је да Бог да!

Шта је сва мудрост највиших државника, шта су сва дубока истраживања ученијех политичара, наспрам просте благовијести небесне, која нам проповиједа и препоручује: мир на земљи и добру вољу међу људма?

Ето кључа цијелој загонетци, око које се кроз толике вјекове мотају и ломе толики умови, рад које се троши толика сила народа, која им је попила толику крв и испразнила кесе до дна!

Ето лијека сигурног и поузданог за толике болове, од којих пати данашње човјечанство, за толике тешке ране, које тиште свијет на све стране!

Хоће се мир!

А шта се чини за одржање мира?

Лију се топови огромнији од огромнијијех, и државе се међу собом надмећу, која ће их више имати и који ће бољи бити да униште најљепши створ на земљи, „подобије божје“.

Изумијевају се нове пушке, умови се људски циједе и сатиру, како ће што даље дотјерати у изумијевању смртоноснијех својстава справа, намијењених уништавању рода људскога.

Склапају се савези, тобож ради одржања мира, а све поврх милиона од бајонета, вазда справних да на врх своме понесу зубљу ратне фурије.

Језиком се хоће једно, а дјелом се чини друго. На језику прекиљује мир, у ствари самој чини се све што ће рат донијети.

Камо искрености, камо свијести коловођама велике политике?

Хоће ли се мир, — мира бити може само онда, када се са свом искреношћу, са свом снагом, и од цијелога човјечанства пригрли света и божанствена наука, која је с неба послата ради спасења човјечанства, коју славимо и величамо у цркви, коју имамо на језику, али на дјелу не, јер се од ње удаљавамо при сваком кораку нашега дерног практичног живота.

Хоћете ли мир, — онда раскивајте сабље и топове на плугове и мотике, *а зиђите добру вољу међу людма!*

Добра воља међу људма!

Кад би је било, доиста би било и мира на земљи, и не би нам требале пушке, сабље ни топови, да чувамо свој живот, своју слободу и независност од — људи.

Али добре воље међу људма, добре воље међу народима нема!

Зар је ни бити не може? Зар је то ћерка небеска, којој не може бити станка на земљи? Зар је то искра само божанству својствена, која не може прионути уз човјека, док у њему ова крв кључа?

Не парајмо срца свога сумњом отровном, — бар не на данашњи свечани дан рођења Богочовјекова!

Колико нас к овој плачевној долини привлачи крв која у срцу нашем кључа, ипак има у нама нешто, што је с неба пало: искра божанствена душе наше, која и срце наше горе повлачи.

На огњу, том искром ражареном, загријаће се и добра воља међу људма и народима, а кад она једном обухвати све умове и завлада свјема срцима људским, тада ће бити и мир на земљи, тада ће наступити царство мира међу људма, које се не ће одржавати сабљом и топовима, него добром вољом међу њима.

Да се та искра у огањ распали, црква наша непрестано налаже ватру на светом олтару своме.

И данас таква ватра гори у храмовима божјим и на сваком огњишту православнога свијета, гори јасније и свјетлије но икад.

И ми око те ватре нашега домаћег бадњака окупљени, честитајући друг другу благе дане, пођмо с вјером, надом и љубављу:

„Слава на висинама Богу и на земљи мир, међу људма добра воља!“

При погледу бадњака, који пред нама тако весело гори, не можемо се отети чаробној сили, која нам заноси мисли и осјећања у далеку прошлост наше драге отаџбине, па их ту спушта украј једнога крајеуголнога камена њене повјеснице, да се окријепе и насладе узор-дјелом нашијех дичних предака, дјелом, кога да није било, сам Бог зна, бисмо ли ми данас тако тихо и спокојно сједјели украј божићњега огња и радовали се сјутрашњему дану!

Било је прије сто осамдесет и три године.

И тада се налагало на бадњи дан око Ловћена. Али како? Крадом и невидом!

Давапо је Богу божије, али је срце било теретом притиснуто. Не чујаше се пјесма ни попјевка, ни цика од пушака. Од весеља ни трага. Свак се савио око свога огњишта, па посред славе божје мучио своје муке и јаде.

Тешко је и Богу божје давати без слободне и независне отаџбине, без брата рођенога у слободи!

А таква је по готову била и паша Црна Гора у оно доба.

Дивља сила турска, рушећи пред собом све што нађе, разлила се била по цијелом Балканском полуострву, предајући сабљи што не хтједе под коран савити главу.

Од громовитог треска Мухамедових синова задркта половина Јевропе!

Ни наша Црна Гора не би поштеђена. О крпне стијене њене и челичне груди њенијех синова сломи се велики дио азијске силе, али самој поплави не могаше одољети шака људи.

Већ се чујаше глас хоџин са танкијех мунарета цетињских па чак и ћеклићких.

Око многе главе црногорске зави се турска чалма, а часни крст се омота у црно.

Бадњак се припаљивао крадом и невидом, распиривала га није пјесма ни попјевка него горки уздаси.

Али он је био она вјечита весталска ватра, [illegible] сила, која је топлотом својом одржавала дух народни и понос црногорски у срцу свакојег Црногорца.

На тој ватри уждио се и бадњак од прије сто осамдесет и три године. Али тада је та ватра таком силом букнула, да се од ње засвјетлила цијела прошлост црногорска, као што ће она свјетлити и цијелој будућности нашој.

Да се та ватра у толиком пламену распали, даровао је Бог Црној Гори дах једнога великог владике, чији ће спомен за вазда остати свет свијема Црногорцима.

С тугом је гледао владика Данило судбину свога народа, који се почео губити под острим копитом турском.

Дању и ноћу мислио је честити владика, како ће му помоћи, како ли ће избавити јадни народ од очевидне пропасти.

Па не само да је мислио честити владика, него је и радио за свој народ. А ко у истину ради за свој народ, тај не може проћи без мука, када се то тиче слободе и независности народне.

Крст ту стоји пред сваким — велики или мали — и на крсту распетије, слика и прилика самога Спаситеља.

И пред честитим владиком Данилом стојао је крст мученички. Он га је сам носио на плећима својима, пред мучитељима својим и свога народа.

Владика је Данило изнио главу, али му је остао крст у срцу и на њему разапето надање у будућност народа.

Владика се Данило повратио на своје огњиште, али је оно било тужно и чемерно, јер је морао да гледа браћу око себе у сужањству, морао да слуша потмули звук синџира на ногама и рукама њиховим, да гледа крст оборен под ноге, да гледа чалме у рођене браће а сада одметника и изда-

јица, и да слуша урлик хоћни и под самијем Ловћеном.

То његова велика црногорска душа није могла подносити.

У очи бадњега дана, прође скоро два вијека, сјевну му испред душе мисао: да будућност Црне Горе вала одлучити тако рећи једним махом мача. У свој колосалној величанствености укаже му се слика оне замисли, која је садржана у ријечима: бити ил' не бити! и коју један одсудни трепутак у дјело приводи.

Страшан тренут, кад судбина читвог народа виси о кончићу!

Но владика Данило непрезаше.

Уз њега бише његови вјерни Црногорци, дични Мартиновићи, који његову мисао објеручке пригрлише и — јуначки изведоше.

Охрабрени живом бесједом владике Данила, распаљени на божитњем огњу прадједовског бадњака, учинише Црногорци јуриш на све мучитеље и издајнике, и за једну вечер — сјајну бадњу вечер од прође сто осамдесет и три године, која ће као јасна свјетиљка свијетлити и познијем Црногорцима — очистише Црну Гору од турске немани и крстом је часним прекрстише.

Будућност Црне Горе, која је о концу висјела, би запечаћена те вечери за навијек.

Из крви, која се те вечери просула, ниче златна слобода и независност Црној Гори, ниче и тврди пад на спасење браћи околној.

Владика Данило могао је тада душом одахнути и на очиглед слободне и крстом часним прекрштене Црне Горе по примјеру Симеуна Богопримца ускликнути: Е сад Бсже прими роба свога, јер видјеше очи моје спасење народа!

Биће скоро два вијека од то доба, како се пале бадњаци и слави бадње вече у Црној Гори. По вазда ће и кроз тмине од далекијех вјекова и кроз буре и непогоде свијех времена, бадње дрво онога вечера свијетлити нашем пет[illegible] свијем варанштајима црногорским, казујући свијема примјер, како ваља служити своме Владаоцу и својој Отаџбини.

Слава народном бадњаку, на којем се тада уздила слобода и независност Црне Горе!

Слава свијема онијема, који су тај бадњак, зарад часног крста и будућности народне, залили својом драгоцјеном крвљу.

Руски листови о Гирсовом путовању.

И руски листови занимају се путовањем министра Гирса, посјетама његовим у Бисмарка и могућом мисијом, која би имала бити с тим скопчана. Како је њихов глас у том погледу понајнадлежнији, то ћемо овдје донијети у изводу шта главни листови о том предмету зборе.

Чујмо напријед „Московске Вједомости“:

„Јаке државе, које у извањској политици иду за јасним циљевима, иду к њима независно и отворено, а не полажу све своје уздање у туђу помоћ. Кад у Аустрији не би знали, да се њен поступак у православном истоку противи руском дјелу ослобођења, не би се толико мучили ради посјете нашег министра иностраних дјела и не би их узнемиривало питање: хоће ли министар и у Беч доћи?“

„Од недјеље дана овамо бечке новине не скидају ово питање с дневног реда, и оне не крију свој страх у погледу будућности њемачко-аустријскога савеза. Нема сумње, да је састанак Гирса и Бизмарка јака утицаја имао на официјалне и политичне кругове у Бечу. Они говоре, да се сукоб са Русијом ради истока не може избјећи, они истичу извапредну уздржљивост Аустрије и тјеше се вјером, да ништа не може свезу с Њемачком раскинути. А при томе питају: а да Русија не би како год покушала потрести пријатељство између Берлина и Беча и на његово мјесто подићи њемачко-руски савез?“

„Ако Аустрија заиста води помирљиву политику, као што њене новине увјеравају, и ако у њеним тежњама нема непријатељства против Русије; иде ли војнички положај, што га Аустрија на истоку заузима развитку балканских држава у прилог, тад Аустрија само допуњује дјело Русије, и није потребно да Гирс путује у Беч, да тамо благодарност Русије изрази. Слога онда по себи долази, те су сва усмена увјеравања сувишна. Зближење Русије и Њемачке не искључује, како би се могло мислити, добре одношаје Русије и Аустрије. Један врло упливни бечки лист од бојазни за сигурност њемачко-аустријског савеза исказао је искрено, да је слога између Беча и Петрограда само могућа, ако се Аустрија одрече освајачке политике с оне стране Дунава. Кад је у томе запрека међусобне хармоније, онда једино од Аустрије зависи, да се та запрека уклони.

„Од онога часа, кад бечки кабинет стане сложно са Русијом поступати у уређењу балканских држава, неће бити више узрока стимању еко „пријатељства“. Политичне наклоности нијесу друго него сугласица интереса. Ако се у Бечу оставе сањарије о освојењу истока, како је писала „Н. сл. Пр.“ тад је лако утрвен пут за споразум с Русијом. Али док се на против овај преокрет аустријске политике буде показивао само на површини промјенљивих и несталних бечких и пештанских новина, одвећ би се прехитрило, кад би се послушао застрашени позив, који с Дунава шаљу нашем министру иностраних послова.“

О истој ствари пише „Н. Времја“ ово:

„Од Гирсове посјете у Фридрихрују тврде бечке и берлинске новине, да се министар на повратку не ће у Беч свратити. Откуд су то дознале, то је њихова тајна. Али је ова вијест довољна била, да се опет стало говорити о неком неспоразуму између Русије и Аустрије. По што је у нас већина весело поздравила помирљиви обрт политике, а Берлин је заиста сасвим задовољан стањем ствари на истоку, треба држати, да бечки политичари нијесу задовољни. Тешко је разабрати шта они хоће и гдје је извор њиховом незадовољству. У Русији не заиста. У Бечу помњиво пазе на нашу штампу, која је грофу Калнокију толи о незадовољства створила, и наши извањски цензори признају мирољубиви начин наше дневне штампе, тако исто немају никаква узрока, да Русију коре ради ратних намјера, пошто и сами кажу, да је Русија одвећ слаба за агресивну политику. Незадовољство бечких политичара може се само тим разјаснити, што им није пошло за руком ове јесени извршити велике планове на балканском полуострву; али баш ова недаћа садржи јемство мира, те треба жељети, да се сви планови, велики и мали, на дуго вријеме одложе. Балканске државе треба оставити нека се развијају, а Аустрија мање од икога има право, да незадовољна буде са данашњим тамошњим стањем. Доказ су томе развитак ствари у окупираним земљама, одношај са Србијом и Румунском, и материјалне користи, које отуда Аустрији долазе.“

Политички преглед.

С великом запетошћу очекује се у политичком свијету да се види како ће се ријешити спор између **Кине и Француске** у тонкинškом питању. Сада је на дневном реду питање о посредовању Инглеске, од којег се очекује да донесе мир или рат. Чини се, као да Инглеска много настоји да јој посредовање испадне за руком, те у то име куца на обоја врата: француска и кинеска. Но Французи као да не показују много воље да се том позиву одзову. С тога се лондонски кабинет обратио к Кинезима, и кинески заступник у Паризу, маркиз Ценг, пошао је тога ради у Лондон, пошто је најприје имао разговор о тој ствари са инглеским заступником лордом Лајнсом и министром Чарлсом Дилком. Инглеска влада нада се, да ће јој поћи за руком, да на тај начин своју [illegible] постигне, т. ј. да у овом спору између Кине и Француске својим посредовањем очува своје [illegible]ресе. „Тан“ је донио једну дем[illegible]у из Лондона, очевидно [illegible] извора, у којој се каже, да ће Инглеска само онда посредовати, кад је Кинези за то замоле. Иначе су француски листови веома хладни према инглескијема понудама за посредовање. Тако на пр. „Република француска“ о том пише: „Штампа, која доноси вијести о неком посредовању, ради на лаку руку. Инак ваља нам примјетити, да су то баш инглески листови, и то понајзнатнији међу њима, који држе, да би се спор могао на тај начин расправити. Сада су нашли за добро, да те вијести опровргавају. Баш лијепо! Освојење Сонтаја био је почетак, да се политичари свјетски освијесте и да почну зрело размишљати; освојење Бакнина учиниће што још треба. Ствар тонкинška развија се онако, како мора бити. Ми ћемо кроз кратко вријеме бити савршени господари од делте и имаћемо довољно снаге на расположењу, да се од сваке неприлике бранимо. Немамо ниједнога разлога, да се удаљавамо од правила мудрости и умјерености, које нам је препоручио наш министар-предсједник. Али то, за чим влада тежи, она хоће и може сама да постигне, и не треба јој за то ничије потпоре, па ни својијех пријатеља“.

У истом смислу изражавају се и остали француски листови.

* * *

Кинески заступник маркиз **Ценг** пошао је из Париза у Факстон, да тамо проведе божитње ферије — како се каже —, а у ствари самој, да дође у додир с инглеском владом и да се с њом споразуми о даљем држању Кинеза напрема Французима иза освојења Сонтаја.

Са једним од секретара тога кинеског заступника имао је разговор неки новинарски кореспонденат, који каже да је од кинеског секретара ове ријечи чуо: „Кинеска још није објавила рат Француској. Дипломатски одношаји још нијесу прекинути; истина, да се је маркиз Ценг повукао из Париза, али је његов први секретар тамо остао. Маркиз нема још никаквога званичног извјештаја о освојењу Сонтаја и мора да сачека вијести из Пекинга, које ће му стићи тек кроз девет дана. Кинески ултиматум, који је предат г. Ферију и у којем Кинеска изјављује да ће освојење Бакнина или Сонтаја сматрати као повод рату, дошао је управ из Пекинга. Без нових упутстава маркиз не може ништа чинити, па не може ни преговоре наставити, који су за сад са свијем обустављени. Маркиз чини све могуће, да не буде рата; али се неда предвидјети, шта ће бити до пошљетка.“

* * *

Бугарска је добила свога министра рата у особи генерала Кантакузена, дојакошњег штабног шефа ђендармерије. Тијем су и спољашње доведени у ред одношаји између Русије и Бугарске.

* * *

Од како се њемачки престолонаследник срећно вратио из **Рима**, не престаје радити званични и полузваничи Бисмарков апарат за демантисање. На све стране у свијету тумачи се посјета њемачкога принца у Риму доста неугодно, т. ј. долази се до тога закључења, да Њемачка није нимало успјела код папе тим својим кораком. То, разумије се, не може Бисмарку бити пријатно да слуша, и за то његови органи непрестано побијају те „којекакве“ гласове. Тако пише о том предмету „Норд. Алг. Цтг.“ у једном од својих потоњих бројева ово: „По изјештајима које ми имамо о бављењу Његовога царског и краљевског Височанства Принца-Наследника у Риму са свијем је добро схваћен положај како у квириналу тако и у ватикану и с тога није нимало оштећен повољни утисак од посјете наследникове. Ко је год ствар мирно по-

---

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

УПУТСТВО ЗА СКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ИСТОРИЈУ И ЂЕОГРАФИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ.

У 29. броју „Гласа Црногорца“ о. г. ја сам рекао неколико ријечи о важности скупљања материјала за нашу отачаствену историју. Свуда у свакој држави обраћа се велика пажња на скупљање писмених и других старина који у једноме или другоме правцу потпомажу објаснити историју, ђеографију и друге гране живота народа и земљишта на коме који народ живи. Скупља се писмо по писмо, па се уреди цио архив; скупља се новац по новац па се уреди цијела нумизматична збирка; скупља се комад по комад разпога оружја па се уреди цио арсенал; скупља се књига по књига па се уреди цијела библиотека.

Не може нам се приговорити, ако до сада ми у више реченом нијесмо учинили великог успјеха. Ратови чести с једне стране нијесу давали да се на то обрати потребна пажња, с друге стране ти исти ратови много су дивнијех старина уништили. Зар је мало немилосрдни огањ прогутао, кад су варвари Турци спаљивали цијела наша села, цијела племена, цијеле нахије?

По у похвалу нашијех старијех ја морам рећи да су они обраћали добру пажњу на чување писмених споменика. Тако налазим написано на једној старој ћирилици — Минеја за мјесец Април — која се чува у ризници цетињског манастира, да је владика Рувим *) имао доста добру и уређену библиотеку. Од ове се је к сажаљењу сачувало само неколико комада.

Владика Василије Петровић (1751—1766) држао је у најпотпунијем реду сву преписку своју и стрица му владике Саве. О овоме свједоче писма која су нађена из његовог времена, међу којијема има и једна цијела књига у кожи преплетена у којој му је преписка са Русијом. Осим тога владика Василије уредио је једну књигу у коју су преписане неке крусовоље Ивана Црнојевића и још нека доста важна писма и повјести. Ова је књига позната овдје код нас под именом „Крусовоље Иван-бега Црнојевића“.

Владика Петар I. свети (1782—1830) такође је држао своју преписку са разним лицима изван државе и унутра државе у најбољему реду. Он је осим своје преписке био прикупио и преписку својих предшаственика, те је он имао доста богати архив.

Но особено у томе се је трудио наш славни владика Петар II. (1830—1851). Не само своју опширну преписку што је држао у највећему реду, но и све што је нашао из радње својих предшаственика скупио је и уредио. Осим тога он је имао врло богату библиотеку врло важних сачињења на свијема европскијема језицима. То свједоче остатци од те библиотеке гдје се на некијема књигама налазе № који прелазе преко хиљаде. К сажаљењу од те библиотеке остали су не многи комади — около 300. Те сам ја прегледао, направио каталог и по заповиједи Њ. В. Књаза предао дворској библиотеци.

Но да оставим говор о ономе што је било и што је пропало, а да речем коју ријеч о ономе што имамо, и што морамо чинити да више имамо.

Имамо у овдашњему државноме архиву — који се чува, колико се мене чини, у Биљарди доста важних старинских писама, а такође и још неких старина као црквених одежда, архијерејских митра и крестова.

Имамо код високопреосвештеног митрополита неколико старинских писама. Ова писма описао је Рус П. Ровински и опис њихов штампао је у „Журналу министарства Народне Просвјете“ у Петрограду чест CCXXIX дио 2.

Имамо у ризници манастира цетињског неколико старинских ћирилица као минеја, јеванђеља, пролога и др. Тамо се има још неколико црквених старина: одежда, утвари сребрних са натписима. Тамо има једна митра митрополита Висариона — рађена је у Рисан. Тамо сам нашао један осмогласник штампан на Ободу. Ови сам предао књажевској дворској библиотеци.

Имамо код мене једну збирку писама коју сам ја нашао у ризници цетињског манастира. У овој има писама почињући још од митрополита Ромила — ово Ромилово писмо писано је 1530 године — па до Књаза Данила. Ову моју збирку почео сам уређивати, и надам се да ћу наштампати потпуни опис исте.

Ово ја у кратко рекох о овоме што ми имамо на Цетиње. Ја ћу се постарати да све овдје поменуто опширније опишем и јавности предам.

Осим свега овога има се многоцијених старина кроз наш народ, које се морају покупити.

Сада да пријеђем на оно што сам у главноме овдје хтио рећи.

Ми немамо до сада ни добре историје ни добре ђеографије. А да би смо могли имати исте мора се учинити добра припрема на писати их. Није то писати историју једнога народа узети једнога или другога владаоца или макар и све њих па писати које је године почео владати, које је године умрьо и колико је ратова водио. Писати историју народа — мора се писати живот народа, бит његов од почетка његовог са свијема и најмањијема промјенама, напредцима, назадцима живота његовог спољашњег и унутрашњег. Писати ђеографију једне земље није то писати име једног или другог мјеста и казати колико у њему има становника, а треба написати цијелу историју мјеста: име мјеста, за што је такво име дато мјесту, ако се то може дознати; кад је то мјесто насељено; је ли оно некада било напреднije или је по времену постепено напредовало и т. д.

За то треба ми најприје да скупимо материјале за поменуте предмете, па да их онда почнемо писати.

О начину скупљања ђеографски[illegible] историски материјала писали су д[illegible] многи научењаци врло добра и [illegible] руководства. Једно такво упуст[illegible] је Швајцарац ђеограф Калтб[illegible] називањем „Manuel du voyageur[illegible] ство за путнике) штампано у [illegible] године. Ово сачињење садржи [illegible] изучавање не само ђеографије, [illegible]логије, метеорологије, идрологије, [illegible] фауне, насељења, народописа, језика, [illegible]чаја, сујевјерија, објела, ране, станова и т. д. Друго сачињење написао је Њемац Најмајер под називањем „Anleitung zu wissenschaftlichen Forschungen auf Reisen“ штампано је у Берлину 1879 год.

Познати чешки научењак др. К. Иричек, који се је много трудио у Бугарској у корист народне просвјете, написао је на бугарском језику сачињење под називањем „Упуство за сабирање ђеографски и археолошки материјала“. У писању овога чланка ја се држим овога Иричекова сачињења.

Сад ћу рећи неколике ријечи о томе ко је код нас највише дужан потрудити се да обогати збирку скупљања материјала, а такође и описивања свега онога што се одкоси к овдје постављеноме питању. — То су народни учитељи и свештеници, а послье ових и сви они који су свршили бар четири разреда основне школе, или још опширније да речем сви они који умију

*) Владика-митрополит Рувим, као што сам пише на корици једне своје књиге, дошао је на Цетиње 168? године.

сматрао, није се могао ни посумњати да не ће тако бити. У два маха путујући кроз Италију наш престолонашљедник није могао, при постојећим пријатељским и политичким одношајима, пропустити а да не поздрави краља од Италије, а исто тако није се могао наћи у Риму а да у исто доба и из истијех разлога не учини посјету и у ватикану. Погрјешна и узнемирујућа посматрања, која су тим поводом нашла мјеста у једноме дијелу домаће пресе, имају се приписати у првој линији једној депеши некога мадридског кореспондента, који је ствар открио прије времена и довео је у савез с плановима, који, и кад би постојали у истину, морали би остати тајни. Као што из Мадрида дознајемо, та је депеша тамо кредана 7. ов. м. и потписана је од некаквога Пуфала. Из те депеше либерални су листови, с намјером или без намјере, изводили закључење, као да престолонашљедник по жељи царевој полази у Рим само тога ради, да походи папу, на за то да се врће преко Ђенове. Из тога се морало изводити, као да пруска влада има да саопшти римској столици тако важне и тако повољне ствари, да је са свијем прилично, што је сам престолонашљедник одабран да буде носилац тијех саопштења. Претпостављајући то, није нимало чудо, да су они листови, који једва чекају да што зло изнесу на владу пруску, како би јој се могли ругати и подсмјехивати, сада удрили у злобну и накосну грају као да се влада пруска покорила папи и молила га за опроштење, не марећи што ће тијем увриједити и самога цара. Је ли с том намјером она кобна депеша пуштена у свијет, то ће се видјети из истраге, која је у тој ствари предузета.“

* * *

Колико се Французи уздају у посредовање инглеско и колико вјерују у одржање мира између њих и Кинеске, види се најбоље по томе, што непрестано шаљу нова појачања у **Тонкин**. Нови главни заповједник експедицисне војске, генерао Миљо, пошао је већ из Тулона са својим штабом. Два брода, „Шалон“ и „Коморен“, која је влада најмила за пријенос војске, морала су одложити свој полазак за 24 уре, јер су се мрнари на њима побунили. Ови су одмах стављени пред мрнарски суд и принуђени били да се укрцају. Док генерао Миљо не стигне на своје мјесто гдје је одређен, руководиће адмирао Курбе војничке операције. Број редовне војске којом је Курбе напао на Сонтај, [illegible] 4500 до 5000 момака; то је због [illegible] што су се многи војници побољели; [illegible]им тога морао је адмирао оставити у [illegible]тврђеним мјестима понешто посаде, и то у Хајдзуонгу 600, у Ханоју 800, у Батунгу 200 момака и у другим мјестима по неколико. Како је Курбе при нападају на Сонтај много војске изгубио, то му је за даље наступање преостало једва 3500 до 4000 војника. Војску састављену од урођеника није могао употријебити Курбе при нападају на Сонтај, јер не ваљају ништа за бојеве.

ДОПИСИ.

КОТОР, 20. Децембра. — Као што је у цијењеном вашем листу а и у осталим српским листовима проглашено било, још од прошлог љета саставио се одбор за купљење прилога за пренос костију Стевана Љубише, на коју сврху колико чујемо било је и приличног одзива са много страна.

Одбор је умукао од њекога времена и не чује се жив, а зашто? за то што му је забрањено било рад продужити док не добије дотичну дозволу од старије власти. Одбор је дакле одмах поднио прошњу на коју је пред неколико дана дозволу добио, да може слободно свој рад продужити.

У првом прогласу јављено је било да је г. Вуко Рачета будвански начелник предсједник поменутог одбора — који је за кратко вријеме то мјесто заступао, пак послије оставку дао, и на његово мјесто изабран је био г. Гаврило Руцовић. Као одборници остали су они исти, а то: г. г. Крсто Греговић, Видо Рађеновић, Нико Рафајловић, Ђуро Марковић, Нико Стефановић, Шпиро Петровић, Стево Врчевић и Јово Јакшић.

Одбору препоручујемо устрајност и рад, а пријатељима имена нашег Љубише одзива што скоријег, да се овог дуга одужимо.

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 24. Децембра.

— Па овд. књ. срн. државној гимназији дат је учиницима распуст преко божићњијех празника, који траје недјељу дана, т. ј. од сриједе пред Божићем па до сриједе по Божићу. Многи ученици, користећи се тијем, пошли су дома, да на домаћем огњишту проведу благе данс.

Књижевност.

Прошлијех недјеља стигле су нам на приказ ове књиге:

Љетопис Матице Српске, уређује А. Хаџић. Књига 136. Свеска четврта. 1883. У Новоме Саду, српска штампарија д.ра Свет. Милетића. 1883. Цијена 70 новч. — Овој свесци садржај је ово: I. О узроку опадања народне пјесије. Од Драгутина Ј. Илијића. — II. Срикиња мати (с погледом на српске народне умотворине). Од А. Хаџића. — III. Свјетлост у науци и у животу. Од С. М. — IV. Газда Мија. Сли а из народног живота у развојаченој граници. Од М. — V. Књижевност. (Славенски апостоли Кирил и Методије и истина православља. Написао д.р Никодим Милаш. Критика Ј. В. — Флора околине Ниша, написао д.р С. Петровић. Критика М. Петровића. — Звјездано небо независне Србије, од Ђ. М. Станојевића. Критика М. Петровића. — VI. Матица Српска (Изводи из записника књижевног одбора и одјељења 1881 године). —

Дјела Доситијева. XVI. Панчево, наклада књижаре Браће Јовановића. 1883. Цијена 16 новч. — Ово је свеска 71 „Народне Библиотеке“ коју та књижара издаје. У овој свесци настављају се поједине расправе нашега народног философа и доносе се неке пјесме његове. —

Виландове Симпатије, или Разговори мудрог пријатеља са сродним душама. Превео с њемачког Теодор Павловић. Панчево, 1883. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 16 новч. — Ово је свеска 72 „Народне Библиотеке“, коју речена књижара издаје. —

Свиларство. Написао М. Петровић, професор природних наука у српској учитељској школи у Сомбору. (Са више слика). Ову је књигу наградила „Матица Српска“ са 120 фор. а. вр., из фонда Ј. Наке В. С. Миклеушког. Панчево, 1884 Наклада књижаре Браће Јовановића. — Препоручујемо топло ову књигу свијема нашим економима, нарочито онијема који се баве гајењем свилених буба. —

Телеграми „Гласа Црногорца.“

ПЕТРОГРАД, 17. Децембра. — Потпуковник ђендармерије Судејкан убијен; један чиновник, који га је пратио, тешко рањен.

БИОГРАД, 18. Децембра. — Министарски савјет закључио, да садашњу скупштину распусти, а нову редовну сазове за мјесец Фебруар.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Змај-Јован Јовановић), дични пјесник народа нашега, навршио је 24. пр. м. педесету годину свога живота. Тим поводом, уз честитање рођен-дана, шиљане су му са свијех страна Српства изјаве дивљења његовом великом пјесничком уму и уважења његовога поштеног рада на њиви народној коју је оплодио најблагороднијим производима душе човјечије. И ми од своје стране придружујемо се од свег срца тијем изјавама, са топлом жељом, да Бог Свемогући, на велику корист народа српскога, још дуго подржи у здрављу и крјепости тјелесну грађу, коју је задахнуо тако узвишеним духом, — духом који је у производима својим нахранио душу васцијелога народа нашег најздравијом храном, од које бива и срце благородније и ум узнесенији. Бог нам га поживио још много година!

(† Јосиф Барак). Чешки народ претрпио је недавно опет један тешки губитак, — умро му је вјерни и дични син Јосиф Барак, уредник „Народ. Листа“, послије дуге и тешке болести. Јосиф Барак познат је у чешком народу као ваљан списатељ и родољуб. Родио се године 1833 у Прагу, гдје је свршио науке гимназијске и гдје је слушао предавања историјска и народно-економна на свеучилишту и техници. Послије тога посветио се искључиво списатељству и пробуђивању [illegible] родољубивим начинима. Године 1858 био је сурадник „Часа“ и „Хласа“, а год. 1863 отпутовао је у Пољску као извјестилац чешких листова о тамошњем устанку, но у Кракову буде ухваћен и затворен. Повратн се године 1864 у Праг, постане пословођа управе земаљског позоришта у Прагу, а године 1865 пословођа мјесногa позоришта у Плзну. Године 1867 поче издавати политички часопис »Свобода«, ради које буде осуђен на годину и по затвора. Год. 1872 редиговао је и »Делничне Листи«. Год. 1873 кандидирао је у котару рудничко славско велварском за мјесто заступника за сабор чешки, но без успјеха. Крај великог рада на пољу политичком привредно је Барак и много на пољу литературном. Године 1858 редиговао је алманах »Мај«, гдје је обнародовао своју новелу »Криж под Петрином«. Сурадници тога алманаха бијаху Јан [illegible] руда, који бијаше један од најбољих пријатеља Баракових, затим Халек, Фрич и други. И пјесме Баракове пропијеле су му за кратко вријеме глас у народу. Заједно са Вилимком и Преркофом издао је пјесмарице »Хлахол« и »Бесједник«, а године 1868 »Живот мистра Јана Хуса«. Послиједњих пак година бавио се уређивањем »Народних Листи«, који — може се рећи — између свих чешких листова најбоље се уређују. Осим тога много је он дјелао код разних друштва прашких а понајвише у акад. друштву, гдје се сам радо називао »старим ђаком«, те се показао увјек као особит пријатељ ђачки. — Слава му! (С. Г.)

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Свој благородној Господи, добријем знанцима и драгијем пријатељима, који учествоваше у нашој ненадној превеликој жалости, приликом грозне смрти нашега *Велимира*, изјављујемо своју најдубљу срдачну благодарност.

У Котору, 14./26. Децембра 1883.

Уцвијељени **Ј. Судечић**
с Обитељи.

П о з и в.

У смислу закључења потоње скупштине Читаонице Цетињске, држане у недјељу 4. ов. м., потписана управа обраћа се овијем на све становнике наше вароши, којијема на срцу лежи просвјетни напредак нашега народа и наше земље, с молбом, да се изволе уписати у чланове (редовне или помажуће) наше читаонице.

По §-у 4. друштвених правила **редовни члан** читаонице цетињске може бити сваки честити Црногорац, који станује на Цетињу, као и онај становник ове вароши, који је у државној служби, када плати уписну таксу од 2 фор., и осим тога обвеже се да ће мјесечно плаћати по 1 ф. а. вр.

По §-у 5. истијех правила **помажући члан** читаонице може бити свако честито лице, које учини друштву годишњи прилог виши од улога редовнијех чланова.

Ко дакле жели на ново уписати се као редовни или помажући члан читаонице, нека се тога ради усмено или писмено пријави предсједништву читаонице, а може се пријавити и члановима одбора: г. Јовану Поповићу-Липовцу и г. Шпиру Поповићу, које је потоња скупштина нарочито на ту пијељ одабрала, да међу становницима наше вароши понуде и упишу свакога, који би имао вољу, да као редован или помажући члан приступи друштву читаонице.

Цетиње, 8. Децембра 1883.

УПРАВА ЧИТАОНИЦЕ.

прочитати и записати оно што би чули или виђели у овој ствари.

Ја ћу овдје по поредку навести у питањима све оно нашто би морали одговорити они који би се узели труда у корист наше отачаствене историје и ђеографије.

I. По топографији.

1. Да се опишу точно границе једнога или другога мјеста н. пр. племена које саставља једну цјелину; да се преброје [illegible] која улазе у границу племена; јели [illegible] мјесто тако од старине звало, или [illegible]ноћније вријеме име пређевено; [illegible] послиједње то зашто је име [illegible]о. Од чега је мјесто добило име: [illegible]ине, или од ријеке, или од на- [illegible] мјесто насељава.

[illegible] се опишу све текуће воде у [illegible]есто као ријеке, потоци. Да се ка- [illegible]оје планине, из кога мјеста таква [illegible]стиче; какав правац имају у течењу и гдје утичу. При описивању овакви вода треба их точно описати и с лијева и с десна од самога извора до утока. При томе ваља записати и све мале рјечице и то на све језике, ако има тамо народа који говоре на више језика; осим тога треба записати све промјене у назвањима које ријека добија у своме течењу (н. пр. ријека [illegible] једно име, но кад се сједини с другом она губи име и узме име оне с којом се је саставила)

3. Да се забиљеже водопади, водоскоци ако их има на ријеци или потоку, како се исти зову, какав положај имају, колика им је ширина и височина.

4. Кад се буде описивало течење једне воде треба да се каже кроз која мјеста она пролази, куда се слива са планине, како пробија себе пут кроз клисуре, и куда тече кроз отворено поље. Мора се забиљежити дубочина, ширина, брзина, боја; бивали времена кад вода устаје и чини наводњење и у које вријеме. Природне каквоће брегова; јесули земљани или каменасти; јесули пјешчани или гњилави; има ли на ријеци острва; има ли бродова (пре лаза, газова.)

5. Да се запише је ли бивало у времену промјена у течењу ријеке. Има н. пр. текући вода које су сасвијем оставиле своје корито па се пренијеле на другу страну. Друге пак ријеке имају широка пјешчана, или каменаста корита која се само зимом и кад су велике кише напуњају воде, а другче су суве.

6. На многијема ријекама и потоцима направљене су јаме за воденице (млине) или за друге индустријалне справе. Такве ваља споменути. Осим тога ваља забиљежити могу ли пловити по ријеци лађе, мање или више, или не.

7. Да се запише има ли подземних вода које на мјестима излазе на јавност, па се у брзо губе у какву пећину, блато или понор.

8. При описивању стојећих вода, језера и језерица ваља забиљежити просторију, ширину, дужину, дубочину, њихове периодичне промјеће и боју. Ваља описати природу брегова и околине њихове; острве, а такође и притоке и куда истиче вода из језера. Не треба заборавити и најмања језерца која су разбачана по планинскијема долинама. Осим имена ваља записати и разна предања и приче и бајалице које се односе к таквоме језеру.

9. Ваља забиљежити и блата и мочалине: имена њихова, просторију и спољашњи изглед (да ли су покривени травом, гором или су отворени); периодичко њихово напуњавање водом и пресушивање; од куда долази вода у њих и куда истиче из њих. Примјећава ли се када какве периодичне магле или испаравања која би постајала од њих.

10. Врло су важни разни топли и студени извори, као и минералне воде (слане, грке, јековите и др.) Кад би се говорило о таквим изворима ваља не само записати име и мјесто, положај, но и каквоће које се приписују таквој води. Кад би било могуће ваљало би измјерити њихову температуру са термометром.

11. Около мора ваља обратити пажњу на спољашње каквоће брегова, а такође и на пристаништа (луке), а такође и на ушћа ријека ако их ту има.

12. Пребројте планине, забиљежите имена врхова, над којим селом или над којом ријеком се налазе; опишите спољашњи њихов изглед; ако је могуће измјерите висину.

13. Кад се буду описивале планине ваља обратити пажњу на растителност: која су мјеста гола која ли каменита; која су покривена са шашом, а која са гором и каквом врстом горе (буквом, јелом, дубом, јасеном и др.) Врло су љубопитна и интересна сва назвања на планинама: разних врхова, клисура, провала, паша и др.

14. Има таквијех пећина које су суха или са текућом или стојећом водом (оваква је на пр. Граховска пећина), а има и ледених пећина (т. ј. у којијема је вјечити лед.) Ваља описати име пећине, просторију, изглед њезине унутрашњости. У некијема таквијема пећинама налазе се костури од допотопних животиња, или чланови најстарих човјекових жилишта. О многијема таквијема пећинама има много причања које [illegible]ежити.

15. Међу планинама налазе се насељена поља и равнине од разне величине, свако са особитим назвањем. Ваља записати њихову историју и имена села.

16. Врло су важна питања о земљоврсима у стара времена. Ваљало би расчитати у каква су времена били, и какве су послиједице биле од истих.

17. Што се тиче климатологије најважније је опредијелити вријеме кад се почиње и свршава зима; када сазријевају жита и приспијевају воћа; јесу ли често кише и има ли каквих особених вјетрова.

18. На много мјеста има усамљених дрвећа особите величине на које народ гледа са особитим поштовањем. Записати ако се што прича о њима.

19. Записати какве звјерке живе у мјесто које описујете и прича ли се да је било у прва времена још какве звјерке, које се код тога мјеста истражише.

20. Забиљежите која се мјеста, планине, ријеке, поља, градови особено спомињу у мјестним пјесмама и причама и посл овицама.

21. Ваља описати обичаје и народне ношње: јесу ли се тако обуковали у старије вријеме, или је промијењена ношња. Описати сујеверија и у опште начин живљења мјестнога народонасељења. Ваља обратити пажњу на фамилијарни живот: да ли људи живе у мале раздијељене фамилије, да ли у заједници по 40—50 или више душа заједно. Ако живе у заједници како се управљају међу собом (О овоме је писао и г. Богишић).

22. Како су и од чега саграђене куће.

23. Описати земљорадњу, скотоводство, занате, трговину, пазаре.

24. Записати сва села с именима њиховијема на разнијема језицима (ако се тамо говори на неколика језика) број кућа, број житеља, народност и вјеру (ово особито у нашим новодобивеним земљама). Има села која су близо једно другога, а има која су разбачана далеко једно од другог по планинама и то ваља забиљежити, и под којом се планином које село налази. Колико је село далеко од главнога мјеста гдје живи старешина племена. Ако је село мијењало име ваља и то забиљежити кад и због чега.

(Продужиће се).

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС
И
ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Објављујем овим, да сам с почетком нове године 1884 наумио издавати овдје на Цетињу нов лист под насловом:

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

Године 1871 излазила је на Цетињу *„Црногорка“* као прилог „Црногорцу“ за забаву, књижевност и поуку.

Што је вазда до сад у Црној Гори прекидало сваки рад коме се хоће мира и доколице, то је обуставило живот и „Црногорци“ од 1871.

Бијаху наступили крвави дани, који не тражаху од Црногораца пера ни мастила, него љута јатагана и оне драгоцјепе црвене течности, те се точи из срца живога.

„Црногорка“ се није могла писати ни штампати на карти, јер са свијема својијем мислима и осјећајима, са цијелим животом својим она је морала стојати уз друга својега — као права стопаница његова, не само испод домаћега шљемена него и на крвавом бојном пољу.

Писана и штампана *»Црногорка«* није могла излазити, јер је она, чије дично име носи, морала брашњенике мијесити, својега војна у бој испраћати, додавати му фишеке, тешка бремена праха и олова преносити, рањеницима на помоћи бити, љуту жеђ им гасити студеном водицом, па и соколити у бој соколове...

Бојеви су престали. Мирна су времена наступила. Опет се пјева и запјева, и мисле се мисли свакојаке.

Није ли вријеме, да се и *»Црногорка«* чује, да се и она опет појави?

А па што и рашта? запитаће многи. Зар немамо већ довољно књижевнијех листова?

Имамо их. Има и ваљаних међу њима, који с достојанством своје мјесто запремају.

Али потреба, из које ниче „Црногорка“, особите је природе. Она ниче на земљишту онога дијела нашег народа, који је је до данас Српству много привриједно својом јуначком борбом, но који још није принио сав свој талант у састав културнога живота српског народа.

Може ли се Црној Гори одређи позив, да и *умљем* својим засијече у колосјек душевнога живота нашег народа и свој дио унесе у културну зграду, на којој раде сви просвијетљени умови његови?

Не може и не смије, јер гдје је „Горски Вијенац“ оплетен, гдје су никле Љубишиће приповијести, ту се претпоставити мора, да су све прилике подобне, које и на књижевном пољу рађају људе великијех, оригиналних дјела.

Усуђујем се и више шта претпоставити. Књижевност српска није стара, али јој већ треба занова. Од куд ће се узети тај занов, ако не са земљишта још непачетог, земљишта дјевичанственог, које нит је исплакано усиљеним радом, нит је засуто туђинским муљем и наносом, над којим сија чисто сунце народнога духа, а под којим је здравиће чисте крви народне?

Народ је црногорски дио народа српскога, но он је и по карактеру и по цијелом строју свога душевног живота један тип за себе.

Чини ми се, да и производи ума његова морају носити на себи све знакове тога типа, а под тијем знаковима књижевна радња црногорска не само да ће лијепо пристати у културну зграду народа српскога, него ће и много допринијети да та зграда буде потпунија, солиднија и трајнија, да се у њој просне што више свјетлости и што више новијех боја.

У „Црногорци“ отварам поље за радњу умова црногорскијех у том правцу. Нека се у њој огледа сав свијет душевнога живота, са цијелим садржајем мисли и осјећања, којим живи наш народ на овијема странама. Нека се у њој створе врела нашега народног живота у прошлости и садашњости, из којих ће нам временом сијнути потпуна слика нашега историјског развитка. Нека се из ње виде погледи црногорскијех умова на сва времена питања, којијема се наш и инострани свијет занима на пољу литературе. Нека се чује слободан суд црногорски о предметима и појавима дневне књижевности наше и туђе.

У то име *»Црногорка«* ће доносити производе лијепе књижевности у везаном и невезаном слогу, као: разне поетске саставе умјетне и народне, пјесме лирске и епске, драматска дјела, приповијетке и т. д.; доносиће расправе о појединим неосвијетљеним питањима наше историје и саопштаваће разна градива за боље познавање наше прошлости; доносиће расправе о појединим питањима наше књижевности, а по потреби осврћаће се и на страну књижевност; доносиће критичне претресе појединих књижевних дјела наше књижевности и биљежиће вјерно све што се у њој појави.

„Црногорка“ ће излазити један пут у недјељи дана, и то: четвртком, на цијелом табаку.

Претплатна јој је цијена:

За *Црну Гору* и *Аустро-Угарску* (и за *Босну* и *Херцеговину*):

На годину . . . . . 6 фор. а. вр.
На по године . . . . . 3 фор.
На три мјесеца . . . . . 1 „ 50 н.

За све друге земље и државе:

На годину . . . . . 20 франака
На по године . . . . . 10 „
На три мјесеца . . . . . 5 „

Претплата из *Аустро-Угарске* (и *Босне* и *Херцеговине*) нека се шаље на г. *Петра Рамадановића* у *Котор*, и то најбоље *поштанском упутницом*.

Претплата из *Србије* нека се шаље на књижарницу *В. Валожића* у Биоград.

Цетиње, 24. Децембра 1883.

Јован Павловић
уредник „Црногорке“.

(1—3)

Књижевни огласи.

„НЕВЕН“
ЧИКА ЈОВИН ЛИСТ

доноси у своме двадесеттрећем броју за 1883. ове чланке: 1. Сатови, минути и секунди. — 2. Плугу (са 3 слике). — 3. Овијана зрица. — 4. Хатем и анђео смрти — парамитија. — 5. Мудар савјет. — 6. Свијетљаци. (Животиње, које су у мраку свијетле). (са три слике). — 7. Реља у кући. (пјесма уз насловну слику). — 8. Прва цигара, од Тир. — 9. Божић иде, од М——ћа. — 10. Ахил. Сањемачког од Бранислава. — 11. Зима, од В. Бичанске. — 12. Разнолије. — 13. Ријешење даштања. — 14. Чика Јовина пошта. — 15. Новије књиге.

Рукописи и све што се тиче уредништва, шаље се на адресу: Dr. Jov. Jovanović Wien, IX. Porcelangasse № 56. — „Невен“ чика Јовин лист, излази двапут мјесечно на читавом табаку. Цијена је за Аустро-Угарску на читаву годину 4 фор., на пола године 2 фор. За Србију и Црну Гору и остале крајеве 10 дин. или 5 ф. у банкама на читаву годину, односно 5 динара или 2 ф. и 50 новч. на пола године и шиље се на адресу:

Штампарија А. Пајевића
у Н. Саду.

ОГЛАСИ.

2000 најзнаменитијих љекара јевропских, којих су изрици објелодањени препоручују

ПОПОВА СРЕДСТВА ЗА ЗУБЕ

као најбоље за уста и зубе.

ОДЛИКОВАЊА ВИШЕ ИЗЛОЖБА

Кроз 30 година искушана

АНАТЕРИНСКА ВОДА ЗА УСТА

од

Д.ра Ј. Г. ПОПА

ц. кр. дворски зубар у Бечу, I., Bognergasse 2. ушуткава зубобољу, лијечи болесне зазубице, чува и чисти зубе, брани од зле задухе, помаже пробијање зуби код дјеце, служи као обрана против дифтерита, и неопходно је нужна при пићу рудних вода.

Велика флаша по ф. 1.40, средња по ф. 1, мања по 50 новч.

Вегетабилни прашак за зубе чини зубе послије кратке упорабе као снијег бијеле, без да шкоди истим. Шкатулица по 36 новч.

Анатеринско тијесто за зубе за чишћење, јачање и уздржање зуби и одстрањење неугодног даха зубног камена. Цијена стаклене кутијице ф. 1

Попово ароматичко тијесто за зубе. Свијетли бијеле зубе за кратке упорабе. Зубе (наравне и умјетне) држи здраве и брани их од боли. — Сваки комад стоји 35 новч.

Пломба за зубе, практично и најсигурније средство, с којим себи може свако сам шупље зубе испунити. Етуи по 2 ф. и 10 новч.

Сапун од биља, најугодније и најбоље средство против з'вјеринце, осипа и љетним пјегама, мазуљцом, пришћом и зобницом, против перути у глави и бради, кожних болести и у опште против свакој нечистоћи, са истим средством лијечи се брзо и сигурно. Комад 30 новч.

Ц. КР. ДВОРСКОГ ЗУБАРА ДРА ПОПА

Умољава се н. н. општинство, да се изрично захјевају код куповања ц. кр. дворског зубара Попа препарати, и само такови нека се примају, који су са мојом заштитном марком снабдјевени.

Складишта налазе се:

у Котору, код М. Стефановића, апотекара.
у Сарајеву: Е. Д. Плајел, „
„ Ст. Дабоцки, „
у Мостару: Тонхајзер, „
у Метковићу: К. Брунати, „

(12—16)

Зуби нови Д.ра Попа као најизвреднији и у ново доба употребљени су у ц. кр. општој болници у Бечу по професору Дрише и признати

ПОШТАРСКИ

ЗИМЊИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Котор у недјељу: предавање до 10 и по ура у јутро; у уторник: предавање до 10 и по ура у јутро; у четвртак: предавање до до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора, у уторник: раздавање у 1 уру по по дне; у сриједу: раздавање у 12 ура по дне; у четвртак: раздавање у 7 ура по по дне; у петак: раздавање у 6 ура по по дне, ако пароброд стигне на вријеме у Котор.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња за Котор у четвртак, у 5 ура у јутро, предавање у сриједу до 6 ура по по дне.

Долази из Котора у четвртак у 8 ура подне, раздавање у петак у 8 ура пред по дне.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Рријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улциња у понедјељник, сриједу и суботу, предавање до 11 и по ура у јутро.

Долази с Рријеке, из Бара, с Даниловграда, из Никшића, из Подгорице и из Уциња у уторник, четвртак и недјељу, раздавање у 10 ура у јутро, ако пошта стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази за Рријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Уциња у суботу, предавање у петак до 4 уре по по дне.

Долази у уторник, раздавање у 10 ура пред по дне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 8 ура до 12 у јутро и од 4 до 6 по по дне.

Цетиње, 1. Јуна 1883.

Управитељство
Кн. црногорске поште.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БОРЗЕ.

Од 24. Децембра 1883.

Државни дуг у сребру	979745.
„ „ „ банкама	9860.
Златна рента	9340.
Лозови од 1860	9335.
Банчине акције	837.
Кредит	29320.
Лондон	11980.
Ц. кр. цекин	571.
Наполеон	958.
Државна марка	5920.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЊЕ, 11. Децембра — Разна роба на нашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

		од ф.	од ф. н.	до ф.	до ф. н.
Восак примерски и угар. за 100 кил.		—	—	—	—
Кафа порторико	»	90	—	115	—
С. Доминго	»	66	—	77	—
Рио према врсти.	»	40	—	72	—
Цукар аустријски	»	32	—	35	—
тучени	»	28	30	50	—
Цвијеће траве бухаче	»	36	—	—	—
Тамјан	»	24	—	—	—
Наранче скрињица	»	3	—	7	—
Карубе пуљешке. за 100 кил.		6	—	6	50
левантинске	»	4	—	—	—
далматинске	»	—	—	—	—
Смокве Каламата	»	14	—	16	—
пуљешке	»	16	50	—	—
Лимуни скрињица	»	4	—	7	—
Бадеми или мандуле пуљ.	»	100	—	112	—
далматинске	»	—	—	96	—
Љешници	»	38	—	57	—
Пљ'ве	»	26	50	30	—
пшеница руска	»	11	—	12	50
угарска	»	10	50	—	—
галачка	»	—	—		
Кукуруз (рументин) руски	»	—	—		
угарски	»	7	50		
Раж	»	7	50		
Јечам	»	—	—		
Зоб угарска	»	7	—	—	
арбанска	»	—	—	14	
Пасуљ (фажол) према врсти робе	»	8	—	13	—
Боб	»	—	—	—	—
Лећа	»	13	—	28	—
Ориж талијански	»	17	75	22	50
инглешки (китајски)	»	12	—	13	50
Вуна босанска	»	120	—	125	—
морејска	»	116	—	120	—
арбанска	»	112	—	124	—
истарска	»	—	—	90	—
Штице корушке јеловице	»	66	—	70	—
штајерске	»	44	—	48	—
Греде	»	10	30	11	40
буквице	»	16	—	18	—
Уље итал. ниже врсте	»	40	—	72	—
» најбоље	»	80	—	90	—
» средње врсте	»	—	—	—	—
далматинско	»	43	—	44	—
истарско	»	39	—	43	—
Камено уље у барилу	»	12	50	—	—
у кашетама	»	13	—	13	75
Коже стројене	»	150	—	175	—
сухе воловје	»	47	—	55	—
далм. ист. и бос.	»	80	—	106	—
јагњеће за 100 ком.		80	—	110	—
далматинске	»	70	—	100	—
козје за 1 кил.		—	56	—	70
вунене слане	»	—	50	—	60
сухе	»	—	60		
зечје за 100 комата, у сребру		?			
Бакалар за 100 кил.					
Сарделе 1 барило					
Витриол модри за 100 кил					
зелени	»				
Масло					
Лој далматински					
Сало		7			
Маст (сало растопљено)					
Сланина		7	—	—	—
Ракија етолитар (100 литара)		—	—	—	—
Галвићи истарски за 100 кил.		22	—	24	—
Рујевина истарски	»	—	—	—	—
» далматински	»	8	50	—	—
» црногорски	»	11	25	11	50
Лишће од ловорике	»	12	—	13	—
Винске стрготине (Gripula) сплох	»	40	—	80	—
Мед	»	28	—	32	—
Лумбер (јабучице од ловорике).	»	11	—	11	50
Пакал барило од 100 килогр.		—	—	—	—
Цуње (штраце) за 100 кил.		2	—	18	—
Катрам далматински	»	14	—	16	—
Сумпор у праху	»	7	50	8	50

СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА МУЗЕЈИ

Уредник и издавалац **Божо Поваковић**. Државна штампарија.